

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/aparat-bezpieczenstwa/85624,Kryptonim-Rekreacja-SB-wobec-srodowiska-sportowego-na-terenie-województwa-suwalski.html>

ARTYKUŁ

Kryptonim „Rekreacja” - SB wobec środowiska sportowego na terenie województwa suwalskiego (1983-1989)

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: MAREK KOZAK 17.08.2021

Zawieszenie stanu wojennego 31 grudnia 1982 r., a następnie jego zniesienie 22 lipca 1983 r. nie sprawiło, że aparat represji przestał się interesować

działalnością i funkcjonowaniem zakładów pracy czy ośrodków kulturalnych, sportowych oraz turystycznych.

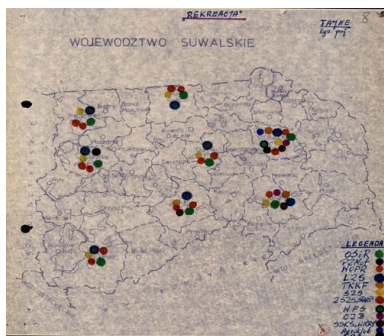
26 stycznia 1983 r. naczelnik Wydziału III KW MO w Suwałkach – ppłk Gedymin Zimnicki – złożył wniosek o wszczęcie sprawy obiektywnej krypt. „Rekreacja” na Wojewódzki Kompleks Kultury Fizycznej i Sportu w Suwałkach (WKKFiS).

Początki NSZZ „Solidarność” w województwie suwalskim

W utworzonym w 1975 r. województwie suwalskim dochodziło do wewnętrznych sporów i rywalizacji miast jego zachodniej części z Suwałkami. Brak monolitu widoczny był również przy tworzeniu się niezależnych związków zawodowych w 1980 r. NSZZ „Solidarność” Regionu „Pojezierze” liczył około sześćdziesięciu tysięcy członków. Struktury wojewódzkie powstawały jednak równolegle w Giżycku i Suwałkach, z kolei Ełk sondował możliwość przyłączenia się do regionu białostockiego. Nie sprzyjało to rozwojowi Związku, a ułatwiało rozpracowanie struktur regionalnych przez Służbę Bezpieczeństwa.

Ogólną ocenę sytuacji polityczno-operacyjnej w organizacjach i klubach sportowych w roku 1985 Wydział III WUSW w Suwałkach określał jako „pomyślną”, stwierdzając przy tym bierną postawę byłych działaczy NSZZ „Solidarność”.

Środowisko opozycyjne zostało mocno zdeintegrowane w trakcie stanu wojennego. SB podejmowała liczne działania mające na celu werbowanie internowanych działaczy do współpracy. W województwie suwalskim zdarzały się przypadki, w których mimo podpisania „lojalki” związkowcy byli długo przetrzymywani, zaś innych szybko wypuszczano na wolność, aby w środowisku zyskali miano agenta. Represje, jakie dotknęły suwalską opozycję w stanie wojennym, wydają się być nawet nieproporcjonalne do jej działalności. Często z uwagi na fakt, iż województwo było „młode”, a obóz władzy „nowy” – starano się wyróżnić sukcesami.

**Organizacje i związki sportowe
objęte kontrolą SB w ramach
sprawy obiektywnej krypt.
„Rekreacja”. Fot. ze zbiorów IPN**

SB a organizacje i związki sportowe

Działalność organizacji i związków sportowych wchodzących w skład WKKFiS miała charakter masowy i wychowawczy. Aparat władzy oceniał, że osoby zatrudnione w tych organizacjach

„w sprzyjających okolicznościach mogą przekazywać młodzieży wrogie, antysocjalistyczne i tendencyjne treści”,

zaś imprezy sportowo-rekreacyjne (przede wszystkim o zasięgu międzynarodowym) mogą być wykorzystywane

„do różnego rodzaju działań propagandowo-agitacyjnych i przemycania materiałów bezdebitowych, których treści będą skierowane przeciwko ustrojowi i państwu”.

Za cel wspomnianej sprawy uznano ujawnienie osób „o postawach antysocjalistycznych” i prowadzenie

działań profilaktycznych i zapobiegawczych mających zneutralizować „wpływ obcej ideologii”.

Działalność Wojewódzkiego Kompleksu Kultury Fizycznej i Sportu w Suwałkach a SB

W pierwszej połowie lat 80. w skład Wojewódzkiego Kompleksu Kultury Fizycznej i Sportu w Suwałkach wchodziło 11 jednostek organizacyjnych zatrudniających łącznie ponad 300 osób. Dwie z nich – Centralny Ośrodek Oddział w Giżycku oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji (Miejskie OSiR w Suwałkach, Augustowie, Ełku, a także Miejsko-Gminne OSiR w Gołdapi, Olecku, Piszcu, Sejnach i Węgorzewie) – podległe były Głównemu Komitetowi Kultury Fizycznej i Sportu. Pozostałą grupę dziewięciu placówek tworzyły:

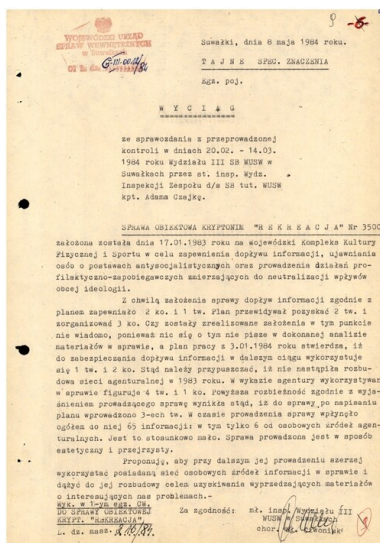
1. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Suwałkach,
2. Rada Wojewódzka Ludowego Zrzeszenia Sportowego w Suwałkach,
3. Kluby Sportowe zrzeszone w Wojewódzkiej Federacji Sportu w Suwałkach,
4. Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Suwałkach,
5. Okręgowy Związek Żeglarski w Giżycku,
6. Szkolne Kluby Sportowe,
7. Wojewódzkie Zrzeszenie Spółdzielczych Zespołów Sportowych „Start” (w ramach tego zrzeszenia działały dwa kluby sportowe: SSKS „Wigry” w Suwałkach i Giżycki Klub Sportowy „Mamry”),
8. Wojewódzka Federacja Sportu w Suwałkach, a także
9. Wojewódzkie Zrzeszenie Sportu i Turystyki „Ogniwo” zrzeszone od grudnia 1984 r. (swoim zasięgiem objęło Suwałki, Giżycko, Węgorzewo, Gołdap i Olecko).

Pewna stabilizacja życia politycznego po zniesieniu stanu wojennego wpływała korzystnie na nastroje społeczne. Jednak ograniczenia finansowe i brak „mecenatów” mogących utrzymać kluby i organizacje sportowe spowodowały zahamowanie rozwoju bazy i obiektów sportowych (m.in. zatrzymano budowy w Gołdapi, Olecku i Węgorzewie, a w Piszcu brakowało funduszy na utrzymanie pływalni i stadionu). Z kolei kluby sportowe borykały się z trudnościami w zaopatrzeniu w sprzęt i z niskim zaangażowaniem szkoleniowców i kadry trenerskiej. Duża rotacja w tym środowisku miała mieć związek ze złą „atmosferą” panującą w Zarządzie Klubu SSKS „Wigry” w Suwałkach. Natomiast niskie zaangażowanie wśród młodzieży (szczególnie w piłce nożnej) miało być spowodowane faktem „kupowania meczów” i przekupstwem sędziów piłkarskich.

W omawianym okresie w obiektach WKKFiS nie zdołano utworzyć związków zawodowych. Do „zabezpieczenia” organizacji w 1983 r. wykorzystywano wówczas jednego tajnego współpracownika (TW) i dwa kontakty operacyjne (KO). W charakterystyce operacyjnej sprawy obiektowej o kryptonimie „Rekreacja” mł. insp. Wydziału III WUSW w Suwałkach chor. Władysław Ciwoniuk podkreślił, iż

„powyższa ilość osobowych źródeł informacji nie zapewnia właściwego zabezpieczenia potrzeb operacyjnej ochrony obiektu i dlatego sukcesywnie będziemy zmierzać do powiększenia sieci”.

Jednak liczba tajnych współpracowników wzrosła dopiero w roku 1985. Zabezpieczaniem obiektów kultury fizycznej i sportu zajmowało się wtedy już 10 TW (7 TW posiadało WUSW w Suwałkach, po 1 TW – RUSW w Augustowie, Giżycku i Węgorzewie).

Sprawozdanie z kontroli SB dot. sprawy obiektowej krypt. „Rekreacja” (1984). Fot. ze zbiorów IPN

„Zagrożenia natury politycznej” w środowisku sportowym?

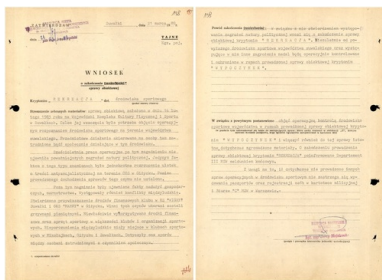
Środowisko sportowe cechował mały stopień upartyjnienia i uzwiązkowienia. Zazwyczaj jej członkami byli dłużej pracownicy zajmujący stanowiska kierownicze, zaś związki zawodowe w organizacjach i klubach sportowych praktycznie nie działały. Samorząd pracowniczy został zorganizowany jedynie w Radzie Wojewódzkiej Ludowych Zespołów Sportowych w Suwałkach. Ogólną ocenę sytuacji polityczno-operacyjnej w tych organizacjach w roku 1985 Wydział III WUSW w Suwałkach określał jako „pomyślną”, stwierdzając przy tym bierną postawę byłych działaczy NSZZ „Solidarność”. Wśród „nieprawidłowości”, które odnotował chor. Władysław Ciwoniuk warto wymienić tę, iż na terenie wypożyczalni sprzętu sportowego Centralnego Ośrodka Sportowego w Giżycku ujawniono rozrzucenie kilku ulotek „o treści antysocjalistycznej”. Jednak prowadzone w tej sprawie czynności operacyjne przez RUSW Giżycko nie doprowadziły do wykrycia sprawców. Ponadto z Giżyckiego Klubu Sportowego „Mamry” samowolnie wyjechał do NRF i porzucił pracę trener sekcji piłki nożnej – Antoni Szparkiewicz (Zarząd Klubu rozwiązał z nim umowę). Z kolei trenerowi sekcji kolarskiej zarzucano brak kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego i także dążono do jego zwolnienia z pracy. Z ustaleń WUSW w Suwałkach wynika również, że wojewódzki koordynator Wydziału Kultury Fizycznej i Sportu Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach w roku 1985 dokonał nieprawidłowego rozdziału środków finansowych i preferował niektóre budowy (wówczas najwięcej środków przekazano na remont hali bokserskiej w Ełku i budowę toru łyżwiarskiego w Augustowie).

Wymiany osobowe w środowisku sportowym z zagranicą

W 1985 r. szczególną kontrolą aparatu władzy objęte były wymiany osobowe z zagranicą. Na terenie województwa suwalskiego takie wyjazdy prowadziły w sumie cztery organizacje i kluby sportowe:

1. Ludowe Zrzeszenie Sportowe (wyjazd 30 osób do CSRS i przyjazd 16 osób z Bułgarii),
2. Polski Związek Motorowy (wyjazdy indywidualne 100 osób do Bułgarii i 10 do Rumunii, wyjazd służbowy 10 osób do ZSRS (Litwa) oraz przyjazd 3 osób z ZSRS (Litwa)),
3. Klub Sportowy „Mazur” w Ełku (wyjazd 6 szermierzy i 2 opiekunów na Węgry, wyjazd 15 koszykarek i 3 opiekunów do ZSRS (Litwa) oraz przyjazd 17 bokserów i 3 opiekunów z Jugosławii), a także
4. Klub Sportowy „Węgoria” w Węgorzewie, który w ramach powołań do kadry narodowej wysłał dwóch zawodników na tygodniowe zgrupowanie do Włoch.

Kontrolą operacyjną objęto szczególnie wyjazdy służbowe do CSRS i Rumunii. Wymiany zagraniczne nie ujawniły jednak żadnych „negatywnych zjawisk”, w tym handlu dewizami i przemytem.

**Wniosek o zakończenie sprawy
obiektywnej krypt. „Rekreacja”
(1989). Fot. ze zbiorów IPN**

Niewielka aktywność antysystemowa w środowisku sportowym

W latach 1983-1985 władze lokalne nie stwierdziły w środowisku sportowym znaczących działań opozycyjnych, a osoby sympatyzujące bądź w przeszłości działające w NSZZ „Solidarność” nie podejmowały działań niezgodnych z obowiązującym prawem. Sprawę obiektywą „Rekreacja” kontynuowano jednak, gdyż jak twierdzono

„mimo systematycznie ulegającej poprawie sytuacji polityczno-gospodarczej kraju i województwa nie można z całą stanowczością wykluczyć elementów, które przy sprzyjających okolicznościach mogą podjąć działalność destrukcyjno-sabotażową lub propagandową”.

Według WUSW w Suwałkach taką okazję mogły stanowić wybory parlamentarne z października 1985 r.

Sprawę obiektywą „Rekreacja” zakończono w marcu 1989 r. Sześćoletnia praca operacyjna SB nie ujawniła „zagrożeń natury politycznej”. Poza faktem rozrzucenia ulotek „antysocjalistycznych” na terenie COS w Giżycku stwierdzano jedynie fakty nadużyć gospodarczych, marnotrawstwa funduszy i konfliktów międzyludzkich. Odnotowano przywłaszczenie środków finansowych klubu w KS „Wigry” Suwałki i GKS „Mamry” w Giżycku (winni tych czynów zostali ukarani grzywną) oraz fakt, iż w większości klubów i organizacji sportowych środki finansowe i sprzęt sportowy wykorzystywano niewłaściwie.

COFNIJ SIĘ